

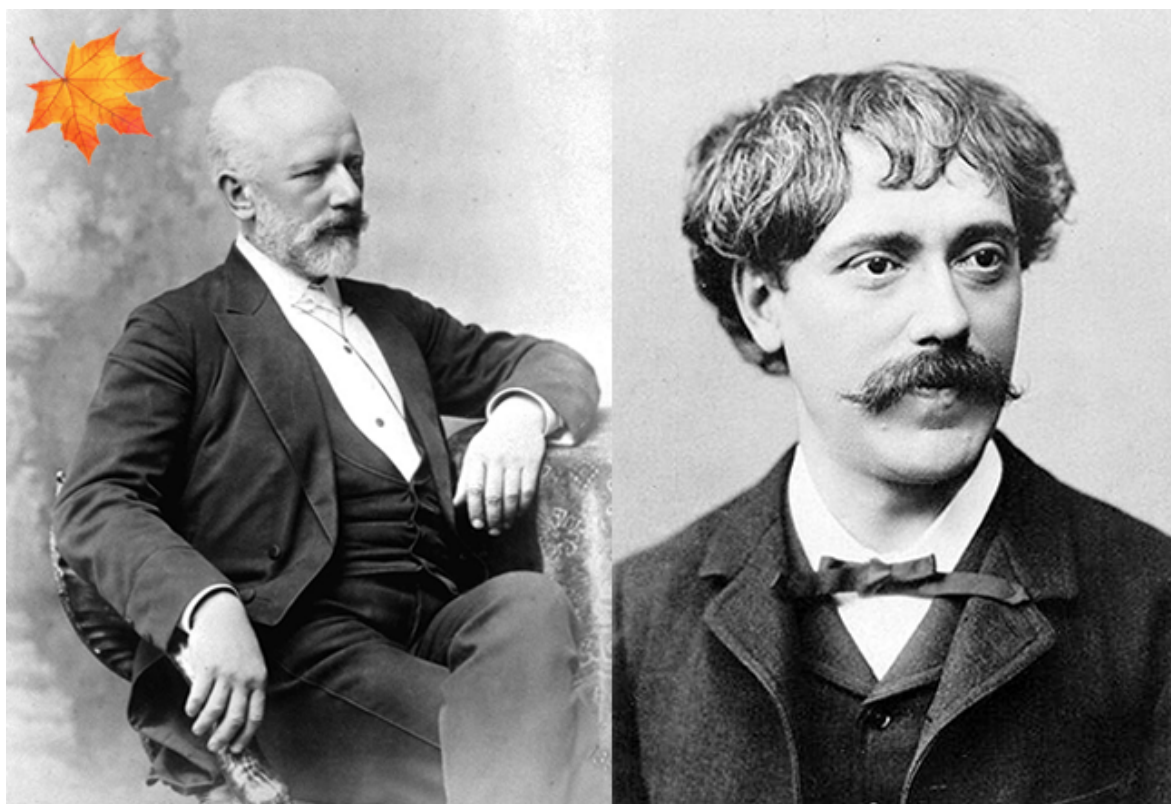
PROGRAMA núm. 27

“dos compositors romàntics i una estrena mundial”

P. RIEDWEG

P. SARASATE

P. I. TCHAIKOVSKY

[TEMPORADA IV]

JOSB *Passió per la música*

JOVE ORQUESTRA SIMFÒNICA DE BARCELONA

P. SARASATE

P. SARASATE – Aires Gitanos, Op. 20 (1878)

(n. 10 de març de 1844 – Pamplona, Navarra / m. 20 de setembre de 1908 – Biarritz, França)

Instrumentació: violí solista, 2 flautes, 2 oboes, 2 clarinets, 2 fagots, 2 trompes, 2 trompetes, timpani, percussió i cordes

Durada: aprox. 11 minuts.

Estrena: l'any 1878 a Leipzig.

Pablo de Sarasate y Navascués fou un violinista i compositor espanyol, fill d'un mestre de banda d'artilleria. Va començar a estudiar el violí amb el seu pare als cinc anys i després va prendre lliçons d'un professor local. El seu talent musical es va fer evident ben aviat i va aparèixer al seu primer concert públic a la Corunya als vuit anys. La seva actuació va ser ben rebuda i va cridar l'atenció d'un ric patró que va proporcionar el finançament per a Sarasate per estudiar amb Manuel Rodríguez Saez a Madrid, on va obtenir el favor de la reina Isabel II. Més tard, als dotze anys va anar al Conservatori de París a estudiar amb Jean-Delphin Alard. Allà, als disset anys, va obtenir el Premi Extraordinari, el màxim honor del Conservatori.

Sarasate, que actuava públicament de manera regular des de la infància, va debutar a París com a solista el 1860, i a Londres l'any següent. Al llarg de la seva carrera, va recórrer moltes parts del món, actuant per tot Europa, Amèrica del Nord i Amèrica del Sud. La seva preeminència artística es devia principalment a la puresa del seu to, que estava lliure de tota tendència cap a un tò sentimental o rapsòdic, i a aquesta impressionant facilitat d'execució que el convertia en un autèntic virtuós.

A l'inici de la seva carrera com a solista, Sarasate va interpretar principalment fantasies d'òpera, sobretot la Fantasia Carmen i altres arranjaments i peces que ell mateix havia compost. La popularitat del sabor espanyol de Sarasate en les seves composicions es reflecteix en l'obra dels seus contemporanis.

“Aires gitanos” op. 20, és una composició musical per a violí i orquestra escrita el 1878. Es va estrenar el mateix any a Leipzig, Alemanya. Es basa en temes de la comunitat gitana i, en la darrera secció, apareixen els ritmes dels csárdás; aquesta secció

utilitza un tema usat anteriorment per Liza a la seva Rapsodia Hongaresa núm. 13, composta el 1847. L'obra està estructurada en un sol moviment, però es pot dividir en quatre seccions, les tres primeres en tonalitat menor i la darrera en major:

Moderato: una introducció imponent i virtuosa amb lenta energia majestuosa per part de l'orquestra, després una mica més suau pel violí mateix.

Lento: el violí toca en el lento lugubre 4/4. Aquesta secció més tranquil·la té una qualitat improvisadora; la melodia, consisteix essencialment en parells de frases de 4 compassos, puntuada amb passatges realment molt exigents tècnicament, que inclou elements de *spiccato* i *ricochet*.

Un poco più lento: El solista interpreta una melodia melancòlica amb el ritme de nota puntejada inversa, Similar al "sospir de Mannheim" de l'època clàssica; escrita en compàs 2/4.

Allegro molto vivace: El darrer moviment és extremadament ràpid i virtuosístic. La part solista interpreta principalment recorreguts llargs de *spiccato*, juntament amb dobles cordes, armònics artificials i *pizzicato* de la mà esquerra; en 2/4 de temps.

Aquesta peça resta com a una de les composicions més populars de Sarasate i és una de les favorites entre els virtuoses del violí. El mateix Sarasate la va enregistrar l'any 1904, en col·laboració amb el company compositor Juan Manén com a pianista acompanyant en l'enregistrament. El tercer moviment es va ometre a causa de les restriccions de temps dels registres de l'època. Sarasate va morir a Biarritz, França, el 20 de setembre de 1908, per bronquitis crònica.

P. I. TCHAIKOVSKY

P. I. TCHAIKOVSKY – Simfonia núm 4, en fa menor Op. 36 (1872)

(n. 7 de maig de 1840 – Vótkinsk, Sant Petersburg / m. 6 de novembre de 1893)

Instrumentació: 2 flautes i flautí, 2 oboès, 2 clarinets, 2 fagots, 4 trompes, 2 trompetes, 3 trombons, tuba, timbales, percussió i cordes

Durada: aprox. 42 minuts.

Estrena: el 22 de febrer de 1878 a Moscú per l'Orquestra de la Societat Musical Russa dirigida per Nikolay Rubinstein.

Dedicatòria: "a la meva millor amiga" (Nadezhda von Meck) (1831–1894)

I. **Andante sostenuto** - Moderato con anima

II. **Andantino** in modo di Canzona

III. **Scherzo**. Pizzicato ostinato. Allegro

IV. **Finale**. Allegro con fuoco

Florencia 17 febrer/ 1 març de 1878

Quanta alegria m'ha provocat rebre la seva carta avui, la meva preciosa Nadezhda Filaretovna. M'ha fet immensament feliç llegir que la meva simfonia us ha agradat tant, i que en sentir-la heu experimentat els mateixos sentiments d'abatiment que sentia jo quan la vaig escriure.

Em consulta si hi ha un programa definit per a aquesta simfonia? Normalment, quan se'm fa aquesta pregunta sobre una obra simfònica, la meva resposta és: cap! De fet, es tracta d'una pregunta difícil de respondre. Com es poden posar en paraules les sensacions intangibles que experimenta algú quan escriu una obra instrumental sense un tema concret? Es tracta d'un procés purament líric. Es tracta, fonamentalment, d'una descàrrega de l'ànima en la música, amb la seva essència destil·lada en els sons, de la mateixa manera en què un poeta líric s'expressa en vers. L'única diferència és que la música té uns mitjans molt més potents i un llenguatge més subtil amb què expressar milers d'emocions i trames d'ànim diferents. Normalment la llavor d'una obra futura es manifestarà sobtadament de manera inesperada. Si el sòl és fèrtil, és a dir, si hi ha disposició a treballar, la llavor s'arrelarà amb una potència i rapidesa remarcables, permetent que els brots surtin del sòl, seguits de fulles, branques i, en definitiva, flors. No puc definir el procés creatiu sense recórrer a metàfores. La dificultat rau en el fet que la llavor requereix unes condicions favorables per germinar. Tota la resta passa per si mateixa. Seria inútil intentar expressar-vos amb paraules la felicitat inconmensurable de tots els sentiments que m'apoderen quan apareix una idea principal i quan comença a florir en una forma determinada. Ho oblidó tot i em torno literalment com un boig, tot dins meu tremola i fa pols, amb prou feines tinc temps per escriure els meus esbossos a mesura que

una idea s'entra en una altra... De vegades enmig d'aquest procés màgic, algun estímul extern m'aborda en un estat com sonambulístic... Aquestes pauses són inexpressivament pesades. De vegades la inspiració volarà força temps. Cal buscar-lo i, sovint, en va. Moltes vegades cal caure en un mètode de treball totalment fred, racional i tècnic. Potser és per això que els majors amos tenen moments amb absència de flaix orgànic, on les costures dins del conjunt apareixen cosides artificialment juntes. Però és impossible que no sigui d'una altra manera. Si la condició de l'ànima de l'artista cridés a la inspiració que intento descriure us hauria de continuar sense interrupcions, hauria de ser impossible viure un sol dia. Les cordes es trencarien i l'instrument s'hauria de llençar a les escombraries. Només cal una cosa: que la idea principal i els esquemes generals de tots els moviments no es produeixin esforçant-se, sinó que es presenten com a resultat d'aquella força sobrenatural, incomprensible i insondable que s'anomena inspiració.

Però he caigut a un costat sense respondre la vostra pregunta. A la nostra simfonia hi ha un programa, és a dir, és possible expressar amb paraules el que intenta dir, i a vostè, i només a vostè, sóc capaç i estic disposat d'explicar el significat tant dels diferents moviments. Per descomptat, només ho puc fer en termes generals.

La introducció és la llavor de tota la simfonia, sens dubte la idea principal:

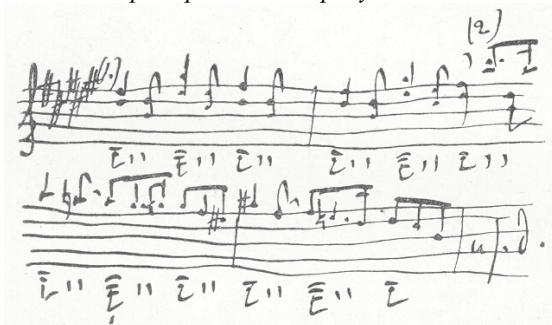
Aquest és el destí: aquesta és la força fatídica que impedeix que l'impuls a la felicitat aconseguixi el seu objectiu, que garanteix gelosament que la pau i la felicitat no siguin completes i clares, que es penja per damunt del cap com l'espasa de Damocles, enverinadament, enverinant constantment tota l'ànima. És una força invencible que no es pot superar mai, només es pot suportar, sense esperança.

Els sentiments desoladors i desesperançats es fan més forts i intensos. No és millor escapar de la realitat i submergir-se en els somnis?:

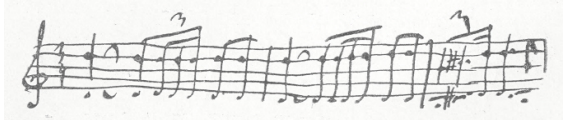

Oh alegria! En cap lloc apareix un somni de dia dolç i suau. Una imatge humana ben disposta i radiant ens precipita i ens empeny:

Què meravellós! Quina distància sona ara el primer tema de l'obsessiu Allegro! Gradualment l'ànima es va envoltant de somnis de dia. S'oblida tot el trist i alegre. Heus aquí, aquí és la felicitat!

No! Això va ser un somni, i el destí ens desperta:

Així, tota la vida és una alternança ininterrompuda de dura realitat amb somnis fugaços i visions de felicitat ... No existeix cap paradís ... Deriva sobre aquest mar fins que us embolcalla i us submergeix en les seves profunditats. Aquest és, més o menys, el programa del primer moviment.

El segon moviment de la simfonia expressa un altre aspecte de tristesa. Aquesta és la sensació de

malenconia que arriba al vespre quan, desgastat del nostre treball, es troba sol amb un llibre, però cau de la mà. Hi ha tot un seguit de records. És trist que ara sigui molt passat, tot i que agradable per recordar la seva joventut. Tots dos es lamenten del passat, però no volen tornar a començar la vida. La vida és pesant. És agradable descansar i mirar al voltant. Els records abunden! Moments feliços quan la jove sang bullia i la vida era satisfactòria. També hi ha records dolorosos, pèrdues irreconciliables. Tot això ara es troba en algun lloc molt llunyà. És trist, però d'alguna manera dolç estar immers en el passat ...

El tercer moviment no expressa cap sentiment específic. Es tracta d'uns arabescos capritxosos, imatges vagues que poden arrasar la imaginació després de beure una mica de vi i sentir les primeres fases de la intoxicació. L'esperit no és ni alegre, ni trist. Pensar en res en concret, donant pas lliure a la imaginació, que d'alguna manera comença a pintar imatges estranyes ... Enmig d'aquests records, de sobte, surt una foto de camperols borratxos i una cançó de carrer ... Després, en algun lloc de la distància, un militar, passa la processó. Es tracta d'imatges completament incoherents que li passen pel cap quan s'adorm. No tenen res en comú amb la realitat; són estranyes, salvatges i incoherents sensacions...

El quart moviment. Si dins seu no troba motius d'alegria, mireu la dels altres. Sortiu entre la gent. Mireu com es poden divertir, lliurant-se de tot cor a sentiments alegres. Imatge del meritori festiu de la gent corrent. Dificilment heu aconseguit oblidar-vos i deixar-vos portar per l'espectacle de les alegries dels altres, del que el destí irrepressible apareix de nou i us recorda a vosaltres mateixos. Però a d'altres no els importa i no s'han adonat que estàs solitari i trist. Oh, com es diverteixen! Que feliços són que tots els seus sentiments són simples i directes. Reposa't a tu mateix i no diguis que tot aquest món és trist. L'alegria és una força senzilla però potent. Alegreu-vos de la joia dels altres. Viure encara és possible.

Això, estimada amiga, és tot el que us puc explicar sobre la simfonia. Per descomptat, es tracta d'una explicació incompleta. Però una qualitat intrínseca de la música instrumental és que no produeix anàlisis detallats. Allà on acaben les paraules, comença la música, segons va remarcar Heine.

Ja és tard. En aquest moment no us escric res de Florència, tret que els seus records, molt agradables, es quedin amb mi tota la meua vida. A finals de la setmana que ve, és a dir, al voltant del dia 24, penso a anar a Suïssa, on tinc la intenció de viure tranquil durant tot el març, escrivint composicions de forma reduïda. Així, quan rebeu

*aquesta carta, la meva adreça tornarà a ser:
Clarens, Canton de Vaud, Villa Richelieu.*

*Gràcies, estimada, per la carta d'avui. Encara no
he tingut cap paraula dels meus amics de Moscou.
Us escriuré detalladament la meva opinió sobre ells.*

P. Txaikovski

*P. S. Al mateix temps que estava a punt de posar la
carta en un sobre, la vaig rellegir i em vaig
horrорitzar davant la incoherència i la inadequació
del programa que us enviava. Aquesta és la primera
vegada a la meua vida que he intentat traduir
pensaments i imatges musicals a paraules i no he
pogut aconseguir fer-ho d'una manera adequada.
Vaig sentir-me greument deprimat l'hivern passat
quan vaig escriure la simfonia, i serveix com a eco
fidel del que estava experimentant. Però es coneix
com a ressò. Com es pot traduir en una successió
clara i coherent de paraules? No sé com fer-ho. Ja
m'he oblidat tant. Resten records generals de les
passions i sentiments misteriosos que vaig viure.
Estic molt, molt curiós del que diran els meus amics
de Moscou. Adéu*

El seu P. Txaikovski

*Ahir vaig passar la nit al teatre nacional i vaig riure
molt. La comèdia italiana és vulgar, sense subtilesa
i gràcia, però immensament agradable.*